

פרשת בראשית התש"פ

"בְּרֵאשִׁית - יְרֵא שַׁבַּת"

א. "וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְכָל צְבָאָם. וַיִּכַּל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי - מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי - מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּו שַׁבַּת מְלַאכְתּוֹ, אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת", (בראשית, ב', א' - ג').

ויעויין ב"זוהר הקדוש"¹, שביאר את הפסוק (בראשית, א' - א'), "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כך:
" **בראשית' - ירא שבת**".

ב. הנה, שבת זו מְכַנָּה בשם "שבת בראשית",
ובשונה משאר שבתות השנה, שאינה מְכַנָּים בשם "שבת נח", וכיו"ב,
ובזה, יש להתבונן, מפני מה נשתנתה שבת זו משאר שבתות.
והנה, כתב הטור (או"ח, ס"י רצ"ב, סוף סעיף א'), וז"ל:
"ומה שתקנו בשבת, שלושה ענייני תפילות -
'אתה קדשת', 'ישמח משה', 'אתה אחד'.
וביום טוב, לא תקנו אלא אחת -
'אתה בחרתנו'.
מפני, שאלו תפילות, תקנום, כנגד שלוש שבתות,
'אתה קדשת' - כנגד שבת בראשית, כמו שמוכיח מתוכו,

¹ בתיקונים, ב-ב' מקומות,

בתקונא תשיעאה, דף כד' ע"ב. ובתקונא עשרין ותלת, דף סט' ע"א.

**יישמח משה' - כנגד שבת של מתן תורה, דלכולי עלמא², בשבת ניתנה תורה,
ו'אתה אחד' - כנגד שבת שלעתיד".**

כלומר:

שב"אתה קדשת", אנו מבארים, שקדושת יום השביעי, היא, "תכלית מעשה
שמים וארץ", וזה, כנגד אותה השבת שבה שָׁבַת הקב"ה ממלאכתו.

וב"ישמח משה", אנו מזכירים, את עניין לוחות הברית - שהורידם משה רע"ה,
ובמסכת שבת (פוי ע"ב), נתבאר, שלכולי עלמא, היה מתן תורה בשבת. משום
שנאמר בפסוק (שמות, כ' - ח'), "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ". ובפסוק אחר
נאמר (שמות, יג' ג'), "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם, זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, אֲשֶׁר יָצִאתֶם
מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עֶבְדִּים, כִּי בַחֲזָק יָד - הוֹצִיא אֶתְכֶם מִזֶּה, וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ" -
ומקישים, גזירה שווה של "זכור - זכור", ומשם למדים, שאף מתן תורה היה
בשבת,

ולפיכך, נתקנה תפילת "ישמח משה", שהיא, כנגד אותה השבת, שבו נתנה
התורה לעם ישראל.

אומנם, ב"אתה אחד", מזכירים את עניין השבת של "לעתיד לבוא",

שבו, "יְהִי ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" (זכריה, יד' - ט').

ולהמתבאר, יובן לנו היטב, מפני מה נקראת שבת זו בדווקא, בשם המיוחד -
"שבת בראשית",

כיוון, שבשבת זו יש את עניין בריאת העולם -

שהוא עניין ההתחדשות -

וכן הוא בשבת זו, שיש בו מעניין ההתחדשות, שכן, שוב אנו מתחילים בקריאת
התורה בציבור.

² עיין, שבת, פו' ע"ב.

ג. והנה, במסכת שבת (ק"ח' ע"ב) איתא, "אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלוש סעודות בשבת -

ניצול משלוש פורענויות. מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג".

ולחנ"ל, מובן היטב, מדוע ניצול האדם משלוש פורענויות אלו, וכדלהלן:

כי הנה, שבת בראשית, היא המקבילה לחבלו של משיח -

שהרי בריאת העולם, היא יסוד האמונה בהקב"ה. ואותה אמונה, מביאה את האדם לציפייה לימות המשיח, ולציפייה לבניין בית המקדש -

ומשום כך, ניצול מחבלו של משיח.

אולם, שבת מתן תורה, היא המקבילה לדינה של גיהנם -

שהרי אמרו רבותינו ז"ל (ברכות, כח' ע"ב), "תנו רבנן, כשחלה ר' אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו. אמרו לו, רבינו, למדינו ארחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא ... מנעו בנכם מן ההגיון, והושיבו בן ברכי תלמידי חכמים ... ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא",

ומבואר, שלימוד התורה, הוא שמציל את האדם מדינה של גיהנם.

אך שבת שלעתיד לבוא, היא המקבילה למלחמת גוג ומגוג -

שעל ידי שמירתה, ינצל האדם ממלחמה זו.

ד. והנה, יעויין במשנ"ב (סי' רסח', סק"א), שכתב וז"ל:

"המנהג לומר בליל שבת - 'וינוחו בַּה',

וביום - 'וינוחו בַּו',

ובמנחה - 'וינוחו בַּס' "

ולמתבאר בדברינו, אפשר לבאר את טעם הדבר, הפלא ופלא:

שמה שאומרים בערב שבת, "וינוחו בַּה", הוא כנגד מעשה בראשית ושבת בראשית, וכמרומו בתפילת "אתה קדשת", של תפילת ערבית.

ומה שאומרים בשבת בבוקר, "וינוחו בַּ", הוא כנגד מתן תורה ושבת מתן תורה, וכמרומו בתפילת "ישמח משה", של תפילת שחרית.

ומה שאומרים בשבת במנחה, "וינוחו בַּ", הוא כנגד שבת של לעתיד לבוא, וכמרומו בתפילת "אתה אחד", של תפילת מנחה.

וכמו כן, אפשר, שזה העניין רמוז בלשון התפילות:
"וינוחו בַּ", מרמז על ו' בסיוון, שהוא זמן מתן תורה,
ו"וינוחו בַּ", מרמז על ימות המשיח.

ה. ידועים ומפורסמים דברי רשב"י במדרש (בראשית רבה, פרשה יא', ח'), שכנסת ישראל היא בן הזוג של השבת, וכדלהלן:

"תני רבי שמעון בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם לבלו יש בן זוג, ולי אין בן זוג. אמר לה הקדוש ברוך הוא כנסת ישראל היא בן זוגך".

והקשה בזה אדונינו הגר"א זיע"א, שמדברי המדרש מבואר - שמה שטענה השבת "לבלו יש בן זוג",

היינו, שיום ראשון הוא בן הזוג של יום השני, וכן הלאה,

וממילא, לשבת אין בן זוג,

ובזה צריך ביאור, היאך ובמה - יהיה יום ראשון בן הזוג של יום השני וכו'.

עוד צריך ביאור, במה שהשיב הקב"ה לשבת "כנסת ישראל היא בן זוגך", שהיאך ובמה פועל הדבר שהם בני זוג.

ותירץ, שאין הכוונה שיום ראשון הוא בן זוגו של יום שני, ושלישי של רביעי, וחמישי של שישי,

שהרי, כשנתבונן בששת ימי בראשית, נראה בסדר הבריאה כך:

ביום הראשון - נבראו האור והחושך, שהם היום והלילה,

ביום השני - נברא הרקיע שהוא השמים, ונבדלו המים,

ביום השלישי - נבראה היבשה שהיא הארץ, וכמו כן האילנות והדשאים,
ביום הרביעי - נבראו השמש והירח, שהם המאור הגדול והמאור הקטן
והכוכבים,

ביום החמישי - נבראו שרצי המים העופות והדגים,

ביום השישי - נבראו האדם והבהמות,

וממילא, בני הזוג הם כדלהלן:

יום ראשון, בן זוגו של יום הרביעי - שכן, ביום הראשון ברא הקב"ה את האור
ואת החושך, וביום הרביעי ברא הקב"ה את המאורות עצמם, שהם השמש
והירח,

יום שני, בן זוגו של יום חמישי - שכן, ביום השני ברא הקב"ה את השמים,
וביום החמישי ברא את השרצים והעופות, בכדי שיוכלו לעופף "על" הארץ,

יום שלישי, בן זוגו של יום שישי - שכן, ביום השלישי נבראו היבשה, האילנות
והדשאים, וביום השישי ברא הקב"ה את האדם שיתפלל על הגשמים בשביל
האילנות ודשאים, ואת הבהמות שידורו על היבשה,

ואם כן, היחידה שאין לה בן זוג, היא השבת.

ולכך, אמר לה הקב"ה **"כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל הִיא בֶּן זֹוגְךָ"**,

משום שבשבת, **שַׁבַּת הַקַּב"ה מַמְלֵאכְתּוֹ** -

"שַׁבַּת וַיִּנְפֹּשׁ",

והנה, עם ישראל, מצווים גם כן לשבות ממלאכתם ביום זה -

וכיוון שבשבת הם פנויים ממלאכתם, ממילא הם מגדילים את עוצמת לימוד
התורה, וכמאמר חז"ל (תלמוד ירושלמי, שבת, פט"ו ה"ג), **"לא ניתנו שבתות
וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה"**³,

³ יעוין, בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בספרו "בן איש חי" (שנה שניה, פרשת שמות, בהקדמתו), וז"ל:

"ובזה מובן הטעם שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בהם בתורה,

והיינו, כי ישראל יש בהם כח לבנות בנין רוחני ועליוני, על ידי עסק התורה,
ולכך נקראו בנאים -

וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, על פסוק 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך',
זזה הבנין, שבונים אותו על ידי עסק התורה, הוא נעשה בחלק עולם הבא,

ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, צריך להרבות בו בעסק התורה, כי
אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני,
ולכן כתבו המקובלים ז"ל -

**דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי
החול,**

ולכן, מאחר שנעשה בנין רוחני ועליוני בשבת מן עסק התורה, נאסר בשבת בנין הגשמי החמרי לגמרי".

**והנה, יש לעיין, מדוע פועל האדם בלימוד התורה שלומד בשבת, פי אלף -
והלא, מצד הנשמה יתירה שבו, לא היה צריך לפעול, כי אם פי שנים.**

וכדי לבאר זאת, נקדים בזה:

דהנה, שבת היא מעין עולם הבא, (כדאיתא במסכת ברכות, נד' ע"ב).

והנה, ידוע ומפורסם העניין, ששבת יונקת מעולם האצילות (עיין בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בכמה
מקומות, וכדלהלן: "בן איש חי", קונטרס "שני אליהו", דף כג' ע"ב, בד"ה "ונראה". שו"ת "רב פעלים", חלק
א', קונטרס "סוד ישרים", סי' ד'. "עוד יוסף חי", פרשת "ויגש", אות יב').

והנה, בשעה שאמה של רבקה ולבן, שולחים את רבקה, בירכו אותה (בראשית, כד' - ס'), "וַיְבָרְכוּ אֶת
רַבֵּקָה, וַיֹּאמְרוּ לָהּ, אַחְתֵּנוּ אֵת הַיְי לְאֵלֶיךָ רַבֵּקָה".

ובלשון זה, יש לעיין, דלכאורה היה מספיק שיאמרו "אַחְתֵּנוּ הַיְי לְאֵלֶיךָ רַבֵּקָה", ללא מילת "אֵת".

ותירץ בזה רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ("בן איש חי", שנה ראשונה, הקדמת פרשת "חיי שרה"), דהנה, בזה
העולם יש ד' עולמות, והם:

אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. וסימנך, אבי"ע. ואותם העולמות, מכוונים כנגד הספירות:

כי מניין אחדים, הוא כנגד עולם העשייה,

ומניין העשרות, הוא כנגד עולם היצירה,

ומניין המאות, הוא כנגד עולם הבריאה,

ובכל אלו העולמות, יש אחיזה לחיצונים -

ולפיכך, הם בני הזוג של השבת, כיוון שהם הזיווג השלם ביותר.

ו. ולהמתבאר, נבין היטב מדוע אנו צריכים לקדש את השבת:

כי כמו שצריך לקדש את האשה, ובלא קידושין אסור לאדם להתייחד עמה,

כך צריך האדם לקדש את השבת בכניסתה, כיוון שהיא היא הזיווג שלנו -

וללא אותו מעשה הקידושין, אסור לנו להתייחד עם השבת, ולהתענג בה במאכל ומשתה.

עוד יובן בזה, מה שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין, נח' ע"ב), "עובד כוכבים שְׁשָׁבֶת, חייב מיתה",

כי כיוון שהשבת היא בת הזוג של עם ישראל, ב-ל-ב-ד, ממילא, אותו הגוי ששובת בה, הרי הוא כמי שבא על אשת איש.

ז. טעם נוסף מציינו בעניין ג' התפילות, "אתה קדשת", "ישמח משה", "אתה אחד" -

ובעניין, "וינחו בה - בו - בס".

דהנה, כתב אדונינו הגר"א זיע"א (ביאורי אגדות, בבא קמא, לב' ע"א):

שבתפילת ערבית של שב"ק, אומרים, "אתה קדשת", שהוא כנגד הקידושין,

לבד מעולם האצילות, שהוא מכון כנגד האלפים ורבבות.

ולכך, ברכוה "אַחַתְנוּ אַתְּ הַיְי לְאַלְפֵי רַבְבָּה", משום, שרק -את- שייכת לעולם האצילות, המכון לאלפים ורבבות,

אבל אנחנו (לבן ואמו), לא, משום שנאחזים בנו החיצונים, מחמת הסטרא אחרא שדבוקה בנו.

ולהמתבאר, יובן מדוע פועל האדם בלימוד התורה של שבת, פי אלף -

כיוון, שלימוד תורה זה, שייך לעולם האצילות, וממילא, כל פעולותיו של האדם, פועלות במספר האלפים,

ומטעם זה, נוכל להבין גם כן, מדוע שבת "מקור הברכה", ודוק.

-ועיין עוד, במאמר "רצוננו לראות את מלכינו" - לפרשת "יתרו", מה שהארכנו בעניין זה, ושם מקורה-

ובתפילת שחרית של שב"ק, אומרים, "ישמח משה ... כליל תפארת בראשו נתת", שהוא כנגד החופה, ואז היא שמחת החתן, ולכך, "ישמח משה", אך בתפילת מנחה של שב"ק, אומרים, "אתה אחד", שהוא כנגד הייחוד. והנה, כתב⁴ הגה"ק רבי שלום בוזגלו זיע"א, שרבינו האר"י ז"ל, כתב טעם לתפילות שבת ומהותן, וכדלהלן:

"אתה קדשת, הם הקידושין של הכלה, שנתן לה החתן בסוד שבע ברכות, ישמח משה, הם סבלונות, אתה אחד, הוא ייחוד חתן וכלה.

ועל כן, בלילה אנו אומרים, 'וינוחו בה', ככלה בבית אביה, שעיקר השמחה בה, ובשחרית, אומרים, 'וינוחו בו', ככלה בבית חמיה, שעיקר השמחה בו, ובמנחה, אומרים, 'וינוחו בם', כי אז שניהם עיקר, ביחודא שלים".

ופירוש הדבר:

שבערב שבת, טרם נישאה השבת לעם ישראל,

ועל כן, היא מצויה עדיין בבית אביה, ולכך אומרים "וינוחו בה",

ברם, ביום היא עוברת לבית החתן, ואז השמחה נעקרת אליו, ולכך אומרים "וינוחו בו",

אך בשעה המנחה, שנתייחדו ישראל עם השבת -

ואז השמחה בשלמותה, אומרים "וינוחו בם".

ומכל המתבאר, נמצינו למדים:

שללא מעשה הקידושין, שעושים עם ישראל בערב שבת קודש,

לא יוכלו להגיע לידי תכלית הייחוד, של "וינוחו בם".

והנה, ידועים ומפורסמים, דברי דורשי רשומות, בעניין "בה - בו - בם":

⁴ בסה"ק "מקדש מלך", פרשת תרומה, דף קלה' ע"ב.

ש"בה", בגימטריא 7,

ו"בו", בגימטריא 8,

ו"בס", בגימטריא 42,

סך הכל - עולה מניין 57. שהוא בגימטריא "זן".

להורות לנו:

שהשומר את השבת כהלכתה, יזכה שמזונותיו של כל השבוע, יהיו, בשפע,
ובריוח ולא בצמצום.

ח. במסכת בבא מציעא (נט' ע"א), מצינו:

"אמר רבי חלבו, לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך
ביתו של אדם, אלא בשביל אשתו ...

והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא, אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו".

והנה, למה שנתבאר ששבת היא בת זוגם של עם ישראל, אם כן, בשעה שמכבד
האדם את השבת -

הרי הוא זוכה, לסגולת, "אוקירו לנשייכו, כי היכי דתתעתרו".

ובפרט שהשבת היא מקור הברכה, וכמו שכתב ב"זוהר הקדוש" (פרשת יתרו, דף
פח' ע"ב), "וְכָל־הוּא שִׁיתָא יוֹמִין, מִהֵוּא שְׁלִימוּ מִתְבְּרָכֹן" -

שכל ששת הימים הבאים לאחר השבת, מתברכים מכוח קדושת השבת.

וכן כתב ה"אור החיים" הקדוש, על הפסוק (בראשית, ב' ג'), "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת
יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּו שָׁבַת מְכַל מְלֹאכְתּוֹ - אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת",
וז"ל:

**"ולמה שפירש בזוהר, כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי
המעשה, כיון על זה אומרו 'ויברך', כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות".**

עוד כתב ב"זוהר הקדוש" (שם, דף פח' ע"א), "כָּל בְּרָכָאן דְלַעֲיִלָא וְתַתָּא, בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָא תְלִין" -

שכל הברכות שבעולמות העליונים והתחתונים, תלויים ביום השביעי, שהוא יום השבת,

וכשנתבונן בזה המאמר, נראה דבר נפלא:

דהנה, ראשי התיבות, "כָּל בְּרָכָאן דְּלַעֲלָא וְתַתָּא, בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא תַלְיִין" -
הם "כבוד שבת",

והם הם דברי רבא, שאמר לבני מחוזא -
"אוקירו לנשייכו, כי היכי דתתעתרו".

וכמאמר רבותינו ז"ל (שבת, קיח' ע"א), "כל המענג את השבת, נותנים לו נחלה
בלי מצרים".

ט. בספר "שער בת רבים"⁵, כתב עוד בעניין השבת, וז"ל:

"לכן בְּרָכוּ ה' - בראשית הבריאה, והבטיח לנו, שאם יוסיף האדם להוציא
הוצאות לכבוד שבת, לשם שמים -
יוסיפו לו מן השמים,

וכמבואר במסכת ביצה (טז' ע"א), שכל מזונותיו של האדם, קצובים לו מראש
השנה, חוץ מהוצאות שבת ויו"ט".

וכעין זה כתב הרמב"ן, משם רבינו סעדיה גאון⁶, וז"ל:

"ובשם הגאון רב סעדיה אמרו, שהברכה והקידוש על השומרים, שיהיו
מבורכים ומקודשים".

י. שבת, היא המתנה הטובה ביותר, שנתן הקב"ה בבריאה,

וכמאמר רבותינו ז"ל (שבת, י' ע"ב):

⁵ להגה"ק רבי חיים אריה לייב זיע"א, מעיר יעדוואבנע.

פרשת בראשית, עמוד כח'.

⁶ בראשית, ב' - ג'.

"ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב, הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. שנאמר (שמות, לא' - יג'), 'לדעת כי אני ה' מקדישכם' ...

אמר לו הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם".

ולא זו בלבד, אלא, שהיא מקור הברכה במעשה ידינו.

ולפיכך, צריכים אנו להיזהר היטב בכבודה של השבת,

הן במה שיעשה כל אדם ואדם חלק מצרכי השבת בעצמו. כמבואר במסכת קידושין⁷, שגדולי האמוראים היו עושים בעצמם את צרכי השבת -

וכן פסק מרן השו"ע להלכה⁸, וז"ל: "יִשְׁפְּטִים בְּבִקְרָא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי לְהַכִּין צָרְכֵי שַׁבָּת, וְאַפְלוּ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה עֲבָדִים לְשִׁמְשׁוֹ - יִשְׁתַּדֵּל לְהַכִּין בְּעַצְמוֹ שׁוֹם דָּבָר לְצָרְכֵי שַׁבָּת כְּדִי לְכַבְּדוֹ, כִּי רַב חֲסִידָא הָיָה מְחַתֵּד הַיָּרֵק דְּקָ, וְרַבָּה וְרַב יוֹסֵף הָיוּ מְבַקְעִין עֲצִים, וְר"ז הָיָה מְדַלֵּק הָאֵשׁ, וְרַב נַחְמָן הָיָה מְתַקֵּן הַבַּיִת וּמְכַנִּיס פְּלִים הַצָּרִיכִים לְשַׁבָּת וּמְפַנֶּה כְּלֵי הַחַל -

וּמָהֶם יִלְמַד כָּל אָדָם -

ולא יאמר, לא אפגם כבודי -

כי זה הוא כבודו שֶׁמְכַבֵּד הַשַּׁבָּת".

והן, במה שיענג האדם את השבת ברוחניות ובגשמיות.

ועל ידי שנתחזק היטב בשמירת השבת, וכעניין מה שהובא בריש המאמר מדברי ה"זוהר הקדוש" - "ירא שבת". מלבד מה שנזכה לכל הריווח והטוב ברו"ג, וכפי שביארנו. כבר אמרו בזה רבותינו ז"ל (שבת קיח' ע"ב), ששמירת השבת, היא המביאה לגאולת בית קודשינו ותפארתינו. יזכינו הי"ת לזה, אמן.

⁷ מא' ע"א.

⁸ או"ח, סי' רנ', ס"ו.